

Agenda Stad

Factsheet Agenda Stad

In het interbestuurlijke programma Agenda Stad werkt de Rijksoverheid samen met medeoverheden, maatschappelijke partners, kennisinstellingen en private partijen aan innovatieve oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken. Dat doen we in City Deals samen met steden en in Town Deals met andere gemeenten.

Wat zijn City Deals?

Meer dan 100 gemeenten, vrijwel alle ministeries en provincies, meer dan 30 kennisinstellingen en zo'n 200 bedrijven zijn verbonden aan één of meer City Deals. Dankzij City Deals ontstaan duurzame nieuwe netwerken, delen en verankeren partners geleerde lessen en kennis in hun beleid en ontwikkelen ze innovaties die er anders niet waren geweest.

City Deals zijn verschillend in thema én in werkwijze, maar kennen steeds een lerende en opgavegerichte aanpak. De thema's zijn domeinoverstijgende, urgente vraagstukken voor de steden die deelnemen. De flexibele en lerende werkwijze biedt ruimte om te experimenteren en te ontdekken waar zowel de knelpunten als de energie van deelnemende partijen zich bevinden. De gelijkwaardige samenwerking leidt tot nieuwe inzichten, nieuw beleid en nieuwe financieringsmogelijkheden.

Sinds 2016 zijn er 34 City Deals gesloten rond een breed spectrum aan opgaven, zoals de energietransitie in kwetsbare wijken, circulair bouwen, maatwerk in het sociaal domein, de stad als rijke leeromgeving, een gezonde voedselomgeving en weerbaarheid tegen cybercrime.

Hoe ontstaat een City Deal?

City Deals ontstaan doordat gemeenten zich melden bij onze dealmakers, die stevig verankerd zijn in gemeentelijke netwerken. Een andere mogelijkheid is dat het Rijk of organisaties kansen of knelpunten onder onze aandacht brengen. Dealmakers brengen geïnteresseerde partijen rond een specifieke opgave bijeen, coördineren het proces en ondersteunen bij het opstellen van een Dealktekst. Daarin zijn het commitment, de rollen en doelen van de deelnemende partijen vastgelegd. De Dealktekst wordt gepubliceerd in de Staatscourant. City Deals kennen doorgaans een looptijd van vier jaar.

Partners van een City Deal dragen bij aan proceskosten. Er zijn geen grote geldstromen en juist dat bevordert het ontstaan van een gemotiveerd koplopernetwerk (*coalition of the willing*) waarin niet het organisatiebelang, maar de opgave centraal staat.

Wat levert een City Deal op?

Samenwerken in City Deals betekent ruimte maken voor experimenteren, innoveren en leren om zo te komen tot procesinnovaties, betere wet- en regelgeving en zelfs financieringsmogelijkheden. Dit gebeurt dankzij de gebundelde slagkracht en gelijkwaardige manier van werken.

Steden en andere betrokken partijen ervaren makkelijker toegang tot beleidsmakers bij het Rijk. Ministeries geven aan dat zij via City Deals dichterbij de praktijk komen. Dat biedt de mogelijkheid om de effectiviteit van het beleid nog beter te toetsen.

Wanneer een City Deal?

City Deals kunnen een waardevol instrument zijn bij complexe, meervoudige, lokale opgaven die zich in meerdere gemeenten voordoen. Als generiek beleid onvoldoende uitkomst biedt, er ruimte is voor bijdragen in de proceskosten en de inzet van personele capaciteit én er vooral bevologenheid is, verkennen de dealmakers van Agenda Stad graag met je of er kansen liggen voor een City Deal. Ben je bereid je te committeren om gelijkwaardig en opgavegericht te innoveren en experimenteren en zo tot nieuwe inzichten en aanpakken te komen (*learning by doing*)? Neem contact op met postbus.agendastad@minbzk.nl, dan gaat Agenda Stad graag met je in gesprek.

Verbinden en professionaliseren

Sinds de eerste City Deal in 2015 is het instrument doorontwikkeld en aangescherpt, mede dankzij constructieve onderzoeken van o.a. NSOB en PBL. Ook de introductie van de Impact Maak- en Meettool, een instrument dat City Deals jaarlijks inzetten om zicht te houden op de voortgang en doelstellingen, heeft bijgedragen aan een verdere professionalisering.

De onderstaande sleutelementen van Agenda Stad zijn de afgelopen jaren in samenwerking met externe professionals ontwikkeld en verrijken de slagkracht en impact van de deals.

Loket Ontwerpkracht

'Als je doet wat je deed, krijg je wat je kreeg', luidt een aloude citaat. Als geen ander realiseert Agenda Stad zich dat nieuwe manieren van werken, denken en kijken nodig zijn om de complexe vraagstukken van vandaag en morgen het hoofd te kunnen bieden. Het betrekken van ontwerpkracht in een City Deal zorgt onder andere voor het scherpstellen van vraagstukken, het oprekken van aannames, het verbeelden van mogelijke toekomst en het onderzoeken van verschillende perspectieven. Ontwerpkracht past in elke fase van de Deal en is maatwerk. Loket Ontwerpkracht is in 2021 opgezet om City Deals te helpen met het inzetten van ontwerpkracht als onderdeel van het proces. Het Loket is de schakel tussen ontwerppartijen en de praktijk van City Deals.

Onderzoeksmakelaar

Met de Onderzoeksmakelaar wil Agenda Stad een bredere kennisbasis creëren door (ervarings)kennis, onderwijs, onderzoek én onderzoekers bij het programma en de City Deals te betrekken. De Onderzoeksmakelaar onderhoudt een netwerk van en stimuleert samenwerking met onderwijsinstellingen (mbo, hbo, wo), planbureaus (zoals PBL, SCP, en CPB) en wetenschappelijke netwerken.

Community of Practice

Dealmaken is mensenwerk. De dealmakers van Agenda Stad en de projectleiders van de City Deals werken op het snijvlak van formele lijnen en informele contacten. Elke City Deal kent door de samenstelling en de specifieke opgave een eigen dynamiek. Maar er zijn uiteraard ook raakvlakken in de aanpak. Daarom kent Agenda Stad sinds 2019 een Community of Practice, waarin deelnemers aan City Deals ervaringen uitwisselen. Naast het delen van kennis, successen en ‘fuck ups’, zorgen gastsprekers en excursies voor nieuwe inspiratie en invalshoeken.

Andere ‘beeldbepalers’ van Agenda Stad

Town Deals

Middelgrote en kleine gemeenten staan onder druk. Deels door nationale en wereldwijde opgaven zoals de energietransitie en klimaatadaptatie, maar ook door uitdagingen die specifiek zijn voor gemeenten en regio's die minder dichtbevolkt zijn dan grotere steden, zoals: hoe zorg je dat je een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat hebt en houdt? Hoe borg je vitale gemeenschappen en (dorps)kernen? Hoe ga je in hechte gemeenschappen om met vraagstukken waarbij maatschappelijke onrust op de loer ligt? En hoe kunnen beleid en ondersteuningsprogramma's vanuit het Rijk zo goed mogelijk aansluiten bij de praktijk van kleine en middelgrote gemeenten?

Op verzoek van koepelorganisaties van middelgrote (M50), kleine (K80) en plattelandsgemeenten (P10) introduceerde Agenda Stad in 2022 het instrument Town Deals. De bewezen aanpak van City Deals kreeg hiermee een waardevolle doorvertaling voor kleinere gemeenten.

In een Town Deal brengen deelnemende gemeenten en departementen een urgent bestaand project of actuele hulpvraag in. Opgedane lessen worden breed gedeeld en waar mogelijk opgeschaald. In april 2025 werd de tweede Town Deal, Krachtige Kernen, ondertekend.

Chief Exploration Officer

Dat het anders kan, blijkt uit vernieuwende vormen van samenwerking die her en der ontstaan. Maar om daarvan te kunnen leren, moet je eerst weten dat ze er zijn. Daarom heeft Agenda Stad in 2022 de eerste Chief Exploration Officer (CXO) voor het Rijk aangesteld. Actieonderzoeker Suzanne Potjer vervult een unieke en belangrijke rol om een impuls te geven aan bestuurlijke vernieuwing. Haar missie is om de overheid meer lerend te maken en dat bewerkstelligt ze door op zoek te gaan naar inspiratie, nieuwe verbindingen

te leggen tussen mensen en praktijken en haar inzichten op aansprekende wijze met een breed publiek te delen. Ze schreef er in opdracht van Agenda Stad in 2025 zelfs een boek over, zie: [levedepolder.nl](https://www.levedepolder.nl).

Dag van de Stad

Sinds 2017 organiseert Agenda Stad samen met een consortium van G4, G40, VNG, Netwerk Kennisstedes Nederland, Platform31 en een jaarlijks wisselende gaststad en gastprovincie de Dag van de Stad. De Dag van de Stad vond eerder plaats in Utrecht, Amersfoort, Den Haag, Heerlen, Tilburg, Arnhem en Apeldoorn en Enschede. Voor gaststeden is de Dag van de Stad een gelegenheid om de eigen opgaven en oplossingen voor het voetlicht te brengen. Zo'n 1200 stedelijke professionals nemen jaarlijks deel aan dit evenement. Het congres heeft zich ontwikkeld tot hét jaarlijkse evenement voor innovatie rond stedelijke opgaven, dankzij een mix van internationale topsprekers, ontwerpateliers, inspirerende excursies, en talkshows. Wil je dat jouw gemeente de volgende gaststad van de Dag van de Stad wordt? Neem dan contact met ons op.

NSOB-opleiding Interbestuurlijk Resultaatgericht Samenwerken

Cruciaal voor bestuurlijke vernieuwing is dat zoveel mogelijk beleidsmakers doordrongen zijn van de noodzaak en meerwaarde van opgavegericht samenwerken. Daarom heeft Agenda Stad in 2021 samen met het ministerie van LNV het initiatief genomen voor een opleiding voor dealmakers. Samen met de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) is een inhoudelijk curriculum ontwikkeld met aandacht voor zowel de praktijk als het theoretisch kader. In 2022 werd de eerste tranche van de opleiding succesvol afgerond. Inmiddels luistert de leergang naar de naam ‘Interbestuurlijk Resultaatgericht Samenwerken’ en staat deze open voor ambtenaren van alle overheden.

Internationaal

Om op internationaal niveau een stevige economische concurrentiepositie en kenniseconomie te behouden, is het van belang dat we als Nederland onze dichtbij elkaar gelegen steden zo goed mogelijk als netwerk weten te versterken en benutten. Duurzaam ontwikkeldoel nummer 11 van de Verenigde Naties luidt: ‘Maak steden inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam’. Niet voor niets vormt dit zogenoemde ‘SDG’ vaak een belangrijke reden voor commitment tussen Rijk en steden in een City Deal. Agenda Stad onderhoudt nauwe banden met het Europese programma *Urban Agenda for the EU* dat onder Nederlands EU-voorzitterschap werd ingesteld.

Meer weten?

Alles over Agenda Stad, City Deals, Town Deals en onze andere producten vind je op www.agendastad.nl

Ga je liever in gesprek? Wij ook. Mail ons voor een afspraak op postbus.agendastad@minbzk.nl.